

Dr.hab. Barbara Hanicka
AST w Krakowie
WRD

Ocena rozprawy doktorskiej mgr. Moniki Nyckowskiej pt. „Histeria Halki oraz jej wizualność ujęta w przestrzeni scenograficznej w kontekście opery *Halka Wileńska* Stanisława Moniuszki w reżyserii Agnieszki Glińskiej w Teatrze Wielkim Operze Narodowej w Warszawie”.

Promotor: Paweł Dobrzycki

Monika Nyckowska jest wszechstronnie wykształcona - skończyła zarówno studia magisterskie na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej, projektowanie kostiumu w Królewskiej Akademii Sztuk Pięknych w Antwerpii i Scenografię na ASP w Warszawie, jak i podyplomowe Gender Studies w Polskiej Akademii Nauk.

Umiejętne posługiwanie się aparatem naukowym, erudycję i zdolność badania własnego procesu twórczego widać w przedstawionej rozprawie doktorskiej.

Posługując się metaforą kłacza według Deleuze'a i Guattariego autorka przygląda się powstawaniu dzieła przechodząc płynnie między pozycją badaczki i artystki. „Mapa jest otwarta, daje się łączyć we wszystkich wymiarach, demontować, odwracać, jest podatna na ciągłe modyfikacje” -cytuje Nyckowska filozofów.

Mapa-kłacz pozwala zrozumieć jak nielinearnie płaczą się tropy, intuicje i konkretna wiedza z odległych z pozoru dziedzin filozofii, sztuki, nauk feministycznych, a także optyki czy inżynierii.

Ale, co ciekawe, model kłacza umożliwia nie tylko prześledzenie ex post procesu twórczego scenografki, jest również narzędziem pozwalającym nad tą scenografią pracować. Autorka zamieszcza szkic mapy scenograficznego kłacza, a także reprodukcję notatki z pierwszego spotkania ze

współtwórczyniami, na której widać zapis poplątanych ścieżek skojarzeń i koncepcji.

Wśród tych tropów szczególnie mocno wybrzmiewa głos kobiecy - Nyckowska i cały zespół twórczyń patrzą na Halkę z perspektywy kobiety właśnie, gdzie indziej niż do tej pory sytuując jej histerię.

Przy czym autorka nie waha się wpleść w swoją mapę odniesień prywatnych doświadczeń związanych z ciążą i urodzeniem córki.

Ta opowieść, choć czasem nie do końca zrozumiała („Owa porowatość środkowego zestawu ściany luster przyporządkowana jest porowatości mojego podmiotu twórczego”), ma klarowną strukturę: przedstawia we wstępie tezy pracy, następnie, w pierwszej części, historię powstania opery „Halka Wileńska”, losy twórców i analizę dzieła muzycznego.

Kolejny rozdział poświęcony jest założeniom interpretacyjnym twórczyń spektaklu. Tu sprawdza się doskonale posługiwanie metaforą kłacza - poruszane tematy : histeria, narcyzm, Ofelia, głos i echo, ciało zdeformowane chorobą, śmierć i umieranie w operze, tworzą skomplikowaną mapę kierunków i kontekstów.

Trzecia część pracy prezentuje inspiracje odnalezione w dziełach artystek feministycznych m.in Holzer, Bourgeois, Jonas, Darboven, Woodman czy O’Keeffe.

I wreszcie czwarty rozdział to opis samej scenografii - trzech obiektów, ich zmieniającej się na scenie konfiguracji i relacji z pozostałymi elementami spektaklu w scenicznym dzianiu się.

W zakończeniu autorka nawiązuje do postawionych we wstępie tez dowodząc ich słuszności. Udowadnia, że proces twórczy poddaje się badaniu. Mapa znaczeń i kontekstów wynikłych z lektury, muzyki, sztuki, prywatnych doświadczeń, intuicji i wiedzy pokazuje jak złożona i fascynująca jest kreacja, w tym przypadku tworzenie scenografii. Ten poznawczy wymiar rozprawy doktorskiej Moniki Nyckowskiej wydaje mi się najciekawszy.

Duży i interesujący dorobek artystyczny oraz biegle posługiwanie się aparatem badawczym w pracy teoretycznej spełniają z nawiązką wymogi wynikające z art.13.1 Ustawy z dnia 14.03 2003 (z późniejszymi zmianami) o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki.

Barbara Hrynko